

CZU: 519.86:336.225

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3978138>

REFORMA SISTEMULUI DE IMPOZITARE ÎN CONTEXTUL REFORMELOR ECONOMICE: ASPECTUL TEORETIC

Svetlana BODRUG

Universitatea de Stat din Moldova

În articol se propune o tratare cibernetică a sistemului de impozitare al Republicii Moldova. Ideea constă în reducerea nivelului de polaritate între persoanele sărace și cele bogate prin introducerea unei noi metodologii de impozitare a veniturilor. În acest scop este identificată fragmentarea axei salariilor lunare și creat un algoritm pentru un sistem de modele economico-matematice ale impozitării progresive.

Cuvinte-cheie: utilitate, fragmentare, omogenizarea venitului, conexiune inversă, impozitare progresivă.

REFORM OF THE TAXATION SYSTEM IN THE CONTEXT OF ECONOMIC REFORMS: THEORETICAL ASPECT

The article proposes a cyber-treatment of the taxation system of the Republic of Moldova. The idea is to reduce the level of polarity between the POOR and the RICH by introducing a new income tax methodology. For this, the fragmentation of the monthly salary axis is identified and an algorithm is created for a system of economic-mathematical models of progressive taxation.

Keywords: utility, fragmentation, income homogenization, reverse connection, progressive taxation.

Introducere

Discuția despre impactul impozitelor asupra creșterii economiilor și investițiilor, decizia oamenilor de a evita impozitele poate fi înclinată spre o impozitare progresivă. În acest demers științific susținem că este posibilă creșterea progresivității impozitului pe venit pe baza considerațiilor de echitate proprii pentru omogenizarea veniturilor. În acest scop este identificată fragmentarea axei salariilor lunare și creat un algoritm pentru un sistem de modele economico-matematice ale impozitării progresive.

Sistemul de impozitare din Republica Moldova este o parte componentă a Bugetului Public Național. Acesta în mare parte este influențat de politicile economice, sociale, ecologice, demografice, de strategiile de dezvoltare a Republicii Moldova, de volumul investițiilor pentru dezvoltarea spațiului rural, de nivelul de dezvoltare a tehnologiilor de procesare a materiei prime, de promovare a exporturilor, de politicile de minimizare a importurilor, de nivelul de preluare a experiențelor din țările economic dezvoltate, de formele de impozitare, de reducerea deficitului bugetar, de reducerea la minim a creditelor din exterior.

Bugetul Public Național, în linii mari, este bifurcat în bugetul consolidat local și bugetul consolidat central. Bugetul consolidat local este constituit din bugetul raioanelor, orașelor, satelor, comunelor; din bugetul municipal Chișinău; din bugetul municipal Bălți. Rezultatele financiare sunt, în continuare, supuse unor analize a veniturilor, cheltuielilor, deficitului bugetar, în profilul raioanelor, orașelor, municipiilor, satelor, comunelor; sunt făcute anumite concluzii, anumite recomandări. În cazurile unor abateri, revine regulatorul (impozitarea progresivă). Bugetul consolidat central conține Bugetul UTA Găgăuzia, Bugetul de Stat, Bugetul Asigurărilor sociale, Bugetul Asigurărilor de stat. Și acestea sunt supuse analizelor, conexiunilor inverse (Fig.1).

Spre exemplu, veniturile acumulate la Bugetul Public Național în perioada 01.01.2019-01.11.2019 au constituit peste 32 miliarde de lei, în creștere cu peste 1,6 miliarde de lei față de perioada similară a anului 2018. Despre aceasta a anunțat Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova, menționând că în această perioadă creșterea constituie cca 3,9%. La Bugetele locale s-au înregistrat încasări de 3,2 miliarde de lei, ceea ce reprezintă 4,2 miliarde de lei mai mult comparativ cu perioada similară a anului 2018 (o creștere cu 0,1%). La Bugetul Asigurărilor sociale de stat în perioada menționată au fost încasate 10,9 miliarde de lei, sumă care este cu 450,7 milioane de lei mai mare comparativ cu perioada respectivă a anului 2018 (o creștere cu 4,3%). La Fondurile Asigurărilor obligatorii de asistență medicală au fost încasate cca 3,8 miliarde de lei, cu 571 milioane de lei mai mult decât în anul 2018 (o creștere cu 17,6%) [1].

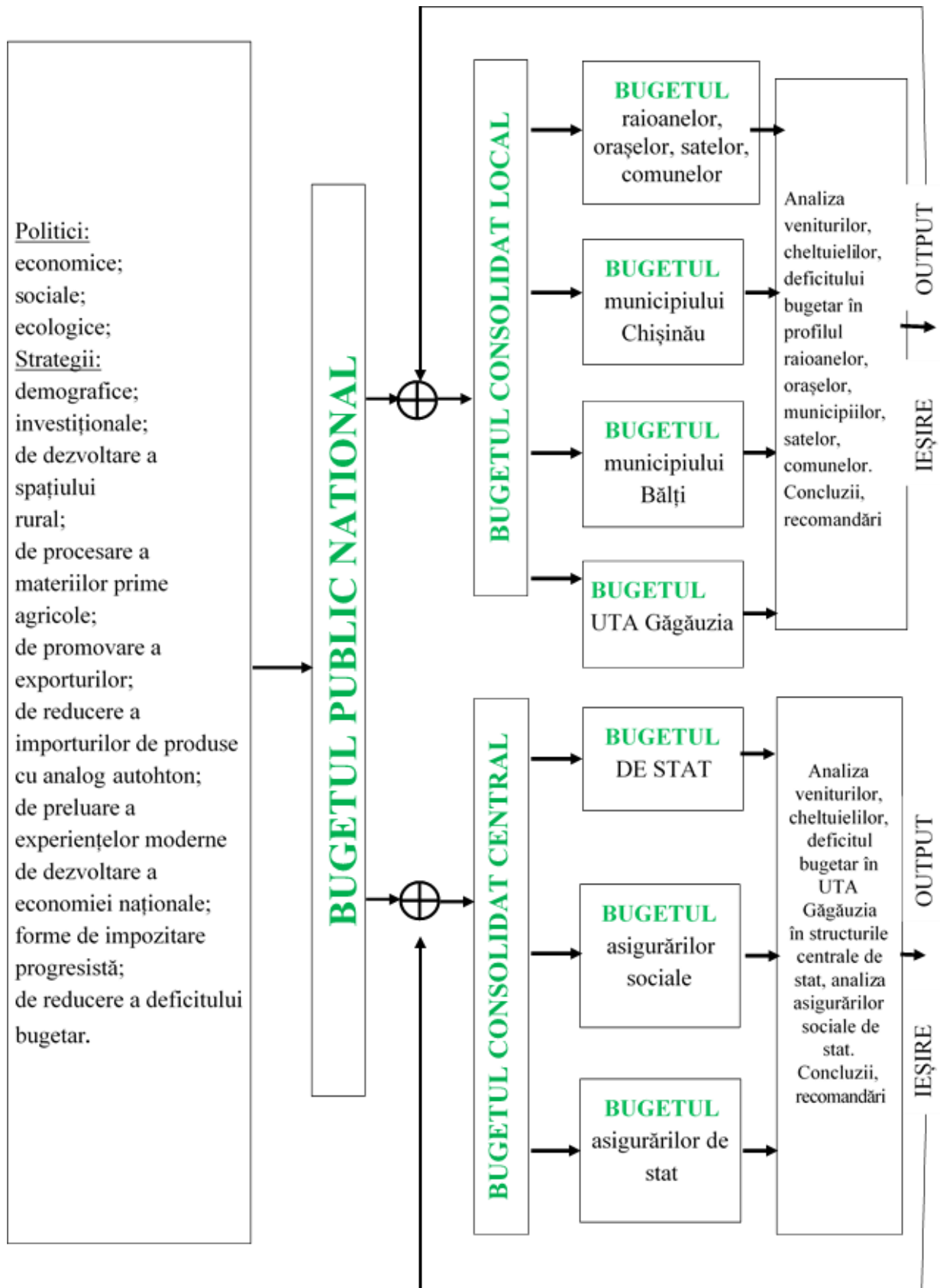

Fig.1. Conexiuni inverse.

În ultimul timp UE oferă Republicii Moldova o anumită asistență bugetară pentru a sprijini o serie de reforme, pentru dezvoltarea spațiului rural, combaterea corupției și spălării de bani. Asistența de 24,85 milioane euro corespunde plăților oferite sprijinului bugetar, inclusiv pentru sporirea competitivității produselor agroalimentare, pentru sprijinul politicii fiscale, de impozitare progresistă.

După anii 90 ai secolului XX, un șir de țări, inclusiv Republica Moldova, au decis să treacă la sistemul economic bazat pe relațiile de piață. Lipsa de experiență, de personal a generat un șir de întrebări sociale, financiare, economice etc. În acest context a apărut lucrarea [2], în care au fost tratate principalele aspecte în reformarea politicilor, inclusiv:

- 1) disciplina fiscală este orientată spre menținerea deficitului bugetar la un anumit nivel relativ redus ce nu depășește nivelul din PIB. Suplimentar, aceste 2% nu trebuie să fie orientate spre acoperirea (deservirea) datoriilor din trecut; Guvernul nu trebuie să recurgă la impozitul inflaționist, la seni oraj;
- 2) presupune reducerea cheltuielilor pentru întreținerea administrației, destinate pentru înarmare, pentru subvenții haotice, fără contracte, obligațiuni, pentru susținerea unor proiecte economic neargumentate, deficiente. Cheltuielile bugetare necesită a fi orientate spre dezvoltarea sistemului de educație, de ocrotire a sănătății;
- 3) presupune extinderea bazei de impozitare și reducerea taxelor de impozitare. Scopul impozitării – omogenizarea poverii impozitare fără a exclude impozitarea progresistă; perfecționarea metodelor de colectare a impozitelor, inclusiv de la capitalul „emigrat”;
- 4) identificarea taxelor pentru împrumuturi. Acestea trebuie să fie reglate nu doar de către piețe, dar și de către structurile guvernamentale. Este necesar de a indica valorile minime și valorile maxime admisibile pentru activele împrumutate;
- 5) trebuie să fie la nivelul potrivit pentru a fortifica încrederea exportatorilor. Cursul stabil contribuie la creșterea încrederii exportatorilor;
- 6) restricțiile comerciale necesită a fi impuse prin intermediul unor taxări. Acestea (taxările) nu trebuie să depășească 20%, iar în timp trebuie, evolutiv, să se reducă;
- 7) investitorii din exterior nu trebuie să fie favorizați în comparație cu cei autohtoni, dar nu trebuie să fie suplimentar taxați;
- 8) privatizării pot fi supuse activitățile care nu tangențiază cu îndeplinirea anumitor funcții guvernamentale (nu se privatizează armata, poliția etc.);
- 9) reformele necesită a fi efectuate în majoritatea activităților economice, cu excepția domeniului ecologic, securității economice, sociale;
- 10) asigurarea dreptului la proprietatea privată, inclusiv în sectoarele neformale.

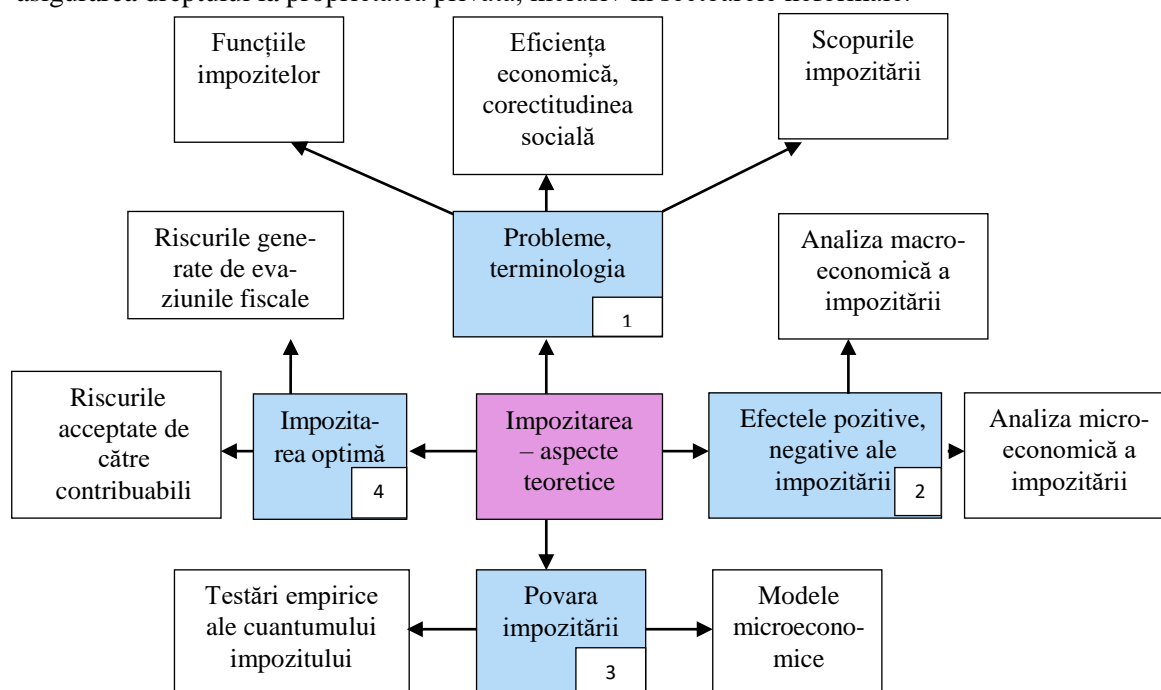

Fig.3. Schema bloc „Aspectele teoretice ale impozitării”.

Ideologia propusă mai sus, numită „CONSENSUL WASHINGTON” [2], este o formă mult redusă de recomandări, principii care, în multe cazuri, nu țin cont de specificul economiei naționale, de aspectul geopolitic care în unele cazuri are impact negativ asupra evoluției dezvoltării economice.

Consensul Washington este suplimentat cu un șir de teze, propuneri, în viziunea noastră, constructive [1]. Impozitarea ca un sistem important în dezvoltarea socioeconomică a Republicii Moldovapotea fi făcută, la rândul său, în diferite moduri și fiecare dintre acestea generează anumite consecințe.

În [4] sunt abordate procesele de impozitare din considerentele teoriei economice, inclusiv utilizarea pe larg a materialului din microeconomie, argumentarea economică a impozitărilor, tipurile de impozite, problemele de bază ale sistemului de impozitare, efectele veniturilor și ale împrumuturilor, impactul impozitelor asupra investițiilor, unele modalități de perfecționare a sistemului de impozitare. În viziunea autorilor [3,4], sistemul de impozitare este constituit din: teorie (baza teoretică, analiza științifică, principii generale) și cunoștințe practice (legislația, comentarii și păreri, practica prevalentă).

Să numărăm unele aspecte teoretice ale impozitării: optimizarea oricărui proces economic presupune transcrierea acestuia într-un limbaj formalizat, numit limbaj matematic. Suplimentar, este necesar ca procesul să fie bine expus, sistematic, să fie identificați toți factorii cu impact pozitiv sau negativ asupra evoluției acestuia. Aspectele teoretice ale impozitării includ argumentarea economică a proceselor de impozitare:

- felurile de impozite;
- problemele impozitării;
- efectele pozitive, negative ale impozitării;
- impactul impozitării asupra proceselor investiționale productive, neproductive, comportamentul subiecților economici, costurile mari ale sistemului administrativ, comiterea unor abateri de la procesul de impozitare.

Funcțiile impozitării: repartizarea veniturilor agenților economici, ale personalului angajat, realizarea stabilității macroeconomice. În sistemul de impozitare sunt incluse și accizele, taxele vamale, transferurile în fondul social. Succesul impozitării depinde, în mare măsură, de structura economiei, de cultura economică a populației, de formele, schemele de colectare a impozitelor, de schemele evaziunilor fiscale etc.

Veniturile în Bugetul de Stat sunt orientate spre soluționarea unor probleme publice, spre finanțarea sectorului neproductiv (educația, ocrotirea sănătății, cultura etc.).

Există și impozite programate, de exemplu, pentru construirea, repararea drumurilor.

Impozitarea venitului persoanelor fizice constituie o problema deosebită. Impozitele pot fi acordate unor proprietăți personale (autovehicul, spațiu locativ, terenuri agricole), unor vânzători, cumpărători. Impozitarea, procesele de achitare a acestora frecvent pot genera diverse conflicte, fiecare cu propriul criteriu. Unii contribuabili sunt orientați să achite minimul de finanțe, alții – au nevoie de maximum impozite pentru soluționarea problemelor bugetare, a problemelor publice. În procesele de analiză a impozitelor importantă este interpretarea acestora în raport cu veniturile impozitate (Fig.4).

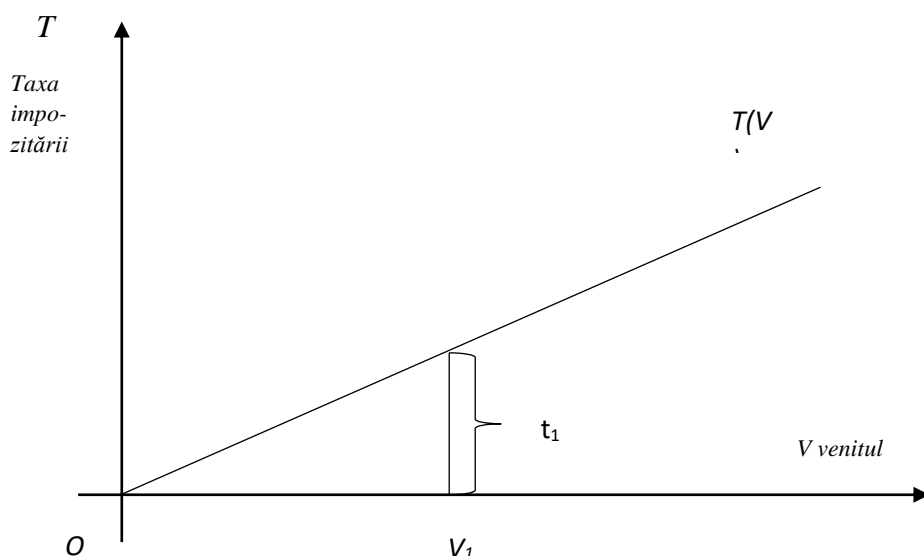

Fig.4. Impozitul este o funcție de venit.

Impozitarea persoanelor fizice se numește progresistă, dacă cuantumul impozitului crește odată cu creșterea venitului (nu este proportional, așa cum, de exemplu, este interpretat în Fig.1). În continuare vom examina o formă de impozitare a persoanelor fizice. Impozitarea progresistă poate fi justificată utilizând teoria utilității.

Utilitatea mărfurilor și consumului poate fi pusă la baza ideii impozitării progresiste. În opinia lui Gisser Micha expusă în „Intermediate Price Theory” (Mc Grow-Hill Book Company, N.Y., 1981) noțiunea de utilitate a fost preluată de științele economice din filosofie, unde J.Bentham i-a atribuit sensul de capacitate a bunurilor de a crea satisfacția. *Utilitatea totală* (U) de care consumatorul beneficiază, utilizând bunurile pe care este în măsură să le procure, în dependență de mărimea salariului S , este o funcție de cantitățile consumate, adică $U = F(x_1, x_2, \dots, x_n)$, unde x_i – cantitatea consumată din bunul i , $i = 1, 2, \dots, n$. Legătura dintre utilitatea totală și marginală poate fi desprinsă din datele prezentate în Tabelul 1.

Tabelul 1

Utilizarea marginală

Consumul din bunul I , Q (unități)	Utilitatea totală	Utilitatea marginală
0	0	
1	$U_1 > 0$	$U_1 - 0 = U_1$
2	$U_2 > U_1$	$U_2 - U_1 = \Delta U_2 < U_1$
3	$U_3 > U_2$	$U_3 - U_2 = \Delta U_3 < \Delta U_2$
4	$U_4 > U_3$	$U_4 - U_3 = \Delta U_4 < \Delta U_3$
5	$U_5 = U_4$	$U_5 - U_4 = \Delta U_5 = 0$

Din Tabelul 1 rezultă: consumul de bunul i Q este în creștere; utilitatea totală U_1, U_2, U_3, U_4, U_5 este în creștere; utilitatea marginală este în descreștere.

Notăm prin X volumul de bunuri și servicii necesare consumatorului.

Funcția utilității $U(X)$.

Funcția $U(X)$ poate avea forma:

$$U(X) = AX^B, A > 0; 0 < B < 1,$$

unde A, B – parametri (Fig.5).

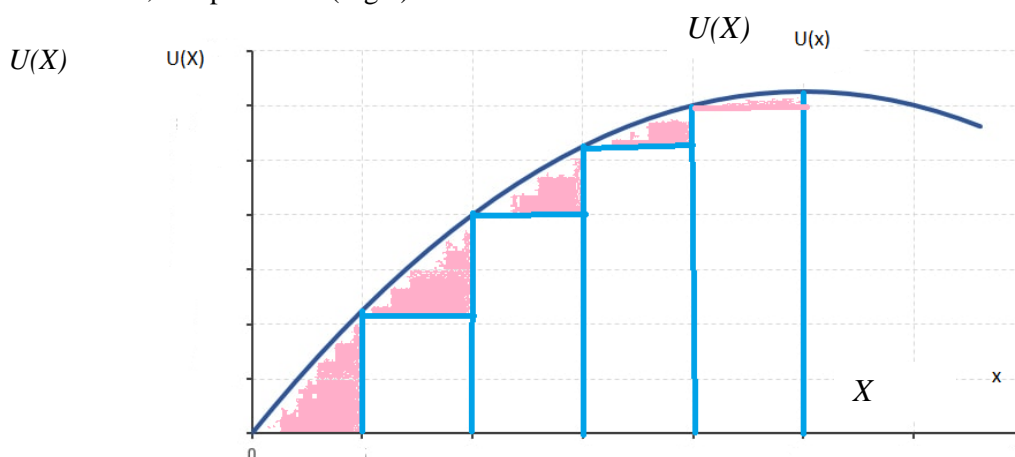

Fig.5. Utilitatea totală.

Utilitatea totală este (ca și în Tabelul 1) în creștere, sau în limbajul formal, $\frac{du}{dx} > 0$ - funcția $U(x)$ – crescătoare.

În Figura 5 creșterile funcției $U(X)$ sunt în descreștere, atunci $\frac{d^2 U}{dx^2} < 0$ (Fig.6).

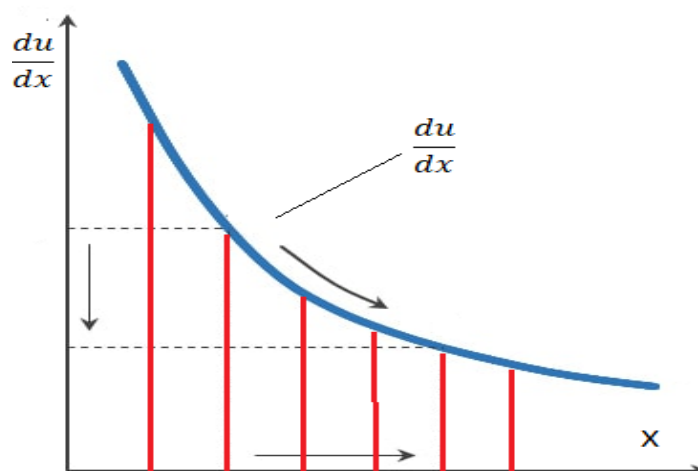

Fig.6. Utilitatea marginală.

Individul „cedează” o parte din salariul său (impozitarea). Cel cu salariul minim (până la S_1) „cedează” din utilitate $U'_{s < s_1}$. Pornind de la ipoteza că fiecare salariat „cedează” în contul bugetului statului aceeași sumă de utilitate, utilitatea $U'_{s < s_1}$ este considerată unitate de măsură.

Și fiindcă $U'_{s < s_1} > U'_{s_1 < s < s_2} > U'_{s_2 < s < s_3} > U'_{s_3 < s < s_4}$ Introducem coeficienții k_2, k_3, k_4 , pentru care

$$U'_{s < s_1} = k_2 \cdot U'_{s_1 < s < s_2} = k_3 \cdot U'_{s_2 < s < s_3} = k_4 \cdot U'_{s_3 < s < s_4}$$

de unde

$$k_2 = \frac{U'_{s < s_1}}{U'_{s_1 < s < s_2}}; k_3 = \frac{k_2 U'_{s_1 < s < s_2}}{U'_{s_2 < s < s_3}} = \frac{U'_{s < s_1}}{U'_{s_1 < s < s_2}} \cdot \frac{U'_{s_1 < s < s_2}}{U'_{s_2 < s < s_3}} = \frac{U'_{s < s_1}}{U'_{s_1 < s < s_3}}$$

și fiindcă $U'_{s_1 < s < s_2} > U'_{s_2 < s < s_3}$, rezultă $k_2 < k_3$.

Din $k_3 = \frac{k_3 U'_{s_2 < s < s_4}}{U'_{s_3 < s < s_4}}$ rezultă $k_3 < k_4$

Deci, pentru a crea o „dreptate socială”, quantumul impozitului necesită a fi creat cu coeficienții

$$1 < k_2 < k_3 < k_4.$$

Admitem că funcția utilității $U(x)$ este determinată pe segmentul salariilor potențiale (posibile)

$$[S_{min}, S_{max}].$$

Fragmentăm arbitrar acest segment în 4 segmente:

$$[S_{min}, S_1]; [S_1+1, S_2]; [S_2+1, S_3]; [S_3+1, S_4]$$

Pe axa salariilor segmentele satisfac condiția:

$$[S_{min}, S_1] < [S_1+1, S_2] < [S_2+1, S_3] < [S_3+1, S_4]$$

Utilitatea totală în profilul acestor 4 segmente constituie

$$\int_{S_{min}}^{S_1} U'(s) ds; \int_{S_1}^{S_2} U'(s) ds; \int_{S_2}^{S_3} U'(s) ds; \int_{S_3}^{S_4} U'(s) ds.$$

Admitem că indivizii cu salariile $S_{min} < S \leq S_1$ achită impozitul α_1 din quantumul utilității, adică

$$\alpha_1 \int_{S_{min}}^{S_1} U'(s) ds.$$

Indivizii cu salariile $S_{min} < S \leq S_2$ trebuie să achite deja $1 \cdot k_2$, $k_2 > 1$.

Cei cu salariile $S_{min} < S \leq S_3$ vor fi taxați cu $1 \cdot k_3$, $k_3 > k_2$.

Pentru ultimii salariați din segmentul $S_{min} < S \leq S_4$ impozitul va constitui $\alpha_1 \cdot k_4$, $k_4 > k_3$;

O modalitate de a identifica fragmentarea axei salariilor lunare poate fi elaborată în baza datelor BNS „Moldova în cifre, 2018”. Câștigul salarial mediu lunar al unui salariat pe activități economice (de exemplu, în anul 2017, în lei), este transcris în Tabelul 2. În profilul activităților sunt transcrise: salariul mediu al unui salariat din activitatea respectivă; salariul mediu lunar în Republica Moldova în anul 2017; diferența dintre salariul din activitate și salariul mediu pe țară; pătratul diferenței. Din ultima coloană determinăm totalul 99306557, care îl împărțim la numărul activităților (16) și obținem dispersia $\sigma=6209104$; extragem rădăcina pătrată din σ și obținem media abaterilor pătrate $\sigma=2492$.

Tabelul 2

Câștigul salarial mediu lunar al unui salariat (în lei) pe activități economice, anul 2017

Nr. crt.	Activități	Salariul, lei	Salariul mediu lunar în RM	Diferența	Pătratul diferenței
1	Agricultură, silvicultură, pescuit	3798	5697	-1899	3606201
2	Industrie	5903	5697	206	42436
3	Construcții	5650	5697	-47	2206
4	Comerț cu ridicata, cu amănuntul	5120	5697	-577	332929
5	Transport, depozitare	5390	5697	-307	94249
6	Activități de cazare, alimentare publică	3813	5697	-1884	3549456
7	Informații, comunicații	12444	5697	6747	45522009
8	Activități financiare de asigurări	11035	5697	5338	28494244
9	Tranzacții imobiliare	5107	5697	-593	351649
10	Activități profesionale, științifică, tehnică	7392	5697	1695	2873025
11	Activități de servicii administrative	4752	5697	-945	893025
12	Administrație publică, de apărare	7361	5697	1664	2768896
13	Învățământ	4459	5697	1238	1532644
14	Sănătate, asistență socială	5635	5697	-62	3844
15	Artă, activități de recreare, de agrement	3324	5697	-2373	5631129
16	Alte activități de servicii	7593	5697	1896	3594816

Total = 99306557

Dispersia $\sigma=95686557$: $16=6209104$

Media abaterilor pătrate $\sigma = \sqrt{\sigma^2} \approx 2492$

Segmentarea axei veniturilor poate fi făcută utilizând media abaterilor pătrate $\sigma=2492$;

$$S_1=5697;$$

$$S_2=5697+0,5 \cdot 2492=6943;$$

$$S_3=5697+2492=8189;$$

$$S_4=5697+1,5 \cdot 2492=9435$$

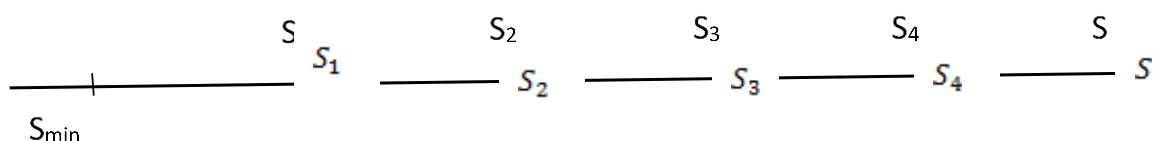

Fig.7. Axa salariilor fragmentară.

O altă problemă în procesul de impozitare o constituie taxele. În scopul de a menține „povara” fiscală a contribuabililor cu salariile lunare sub nivelul mediu pe țară (în cazul examinat mai sus, salariul mediu lunar în anul 2018 a constituit 5697 lei), quantumul fiscal de 12% necesită a fi menținut. Oponenții, în acest caz, nu vor avea argumente pentru a supune criticii impozitarea progresivă. Quantumul taxei impozitării poate fi identificat, separat pentru fiecare segment, elaborând (în baza coșului de consum) pentru segmentele:

$$[S_{min}, S_1]; [S_1+1, S_2]; [S_2+1, S_3]; [S_3+1, S_4]$$

Ecuatiile de regresie de forma $U_i(s) = A_i S^{B_i}$; $i = 1; 2; 3; 4$,

pentru care $A_i > 0$; $0 < B_i < 1$; $i = 1; 2; 3; 4$.

În baza teoriei utilității pot fi identificate taxele de impozitate a creșterilor salariilor lunare.

Fragmentarea axei salariilor, utilizând media abaterilor pătrate, este într-o anumită măsură argumentată. Însă, în acest caz, va fi dificil de a asigura procesul de impozitare progresivă cu informația necesară. În evidența statisticii, de exemplu pentru anul 2017 (Moldova în cifre, 2018), găsim „Repartizarea salariilor conform mărimii salariului, în septembrie 2017 (în %), în profilul activităților economice, inclusiv TOTALUL pe țară:

- până la 2000 lei – 8%;
- 2000,1-4000 lei – 38%;
- 4000,1-6000 lei – 26%;
- 6000,1-8000 lei – 14%;
- 8000,1-10000 lei – 6%;
- peste 10000.01 lei – 8%.

Pornind de la această fragmentare, determinăm:

Intervalul unu până la $S_1 = 4000$ lei, total salariați $8+38=46(\%)$; intervalul doi până la $S_2=8000$ lei, total salariați $26+14=40(\%)$; intervalul trei până la $S_3=10000$ lei, total salariați $6+8=14(\%)$. Conform BNS, în anul 2017 numărul persoanelor economic active a fost de cca 1,3 milioane (persoane). Deci, cu salarii de până la 4000 lei au fost $1300000 \cdot 0,46 = 598000$; până la 8000 lei – $1300000 \cdot 0,4 = 520000$; până la 10000 lei – $1300000 \cdot 0,14 = 182000$. Pornind de la ipoteza că toți salariații sunt impozitați cu 0,12%; prima creștere a salariilor cu 0,24%; a doua creștere – cu 0,48%; obținem 3 segmente.

Primul segment al salariaților vor „ceda” în bugetul public cca

$$1) 4000 \cdot 0,12 \cdot 598000 = 287040000 \text{ (lei);}$$

Sectorul 2 va fi impozitat tot cu 12% și va achita un impozit de

$$2) 8000 \cdot 0,12 \cdot 520000 = 499200000 \text{ (lei);}$$

Sectorul 3 –

$$3) 10000 \cdot 0,12 \cdot 182000 = 218400000 \text{ (lei)}$$

Dacă creșterile salariilor de peste 4000 lei nu vor fi impozitate, atunci suma impozitelor sectoarelor 1,2,3 va constitui: $287040000 + 499200000 + 218400000 = 1004640000$ lei.

Impozitarea creșterii salariilor peste 4001 lei:

$$2) 8000 \cdot 0,24 \cdot 520000 = 998400000 \text{ (lei)}$$

$$3) 10000 \cdot 0,24 \cdot 182000 = 436800000 \text{ (lei)}$$

Total $998400000 + 436800000 = 1435200000$ (lei) și ultima creștere a salariilor de peste 10001 lei.

$$4) 10000 \cdot 0,48 \cdot 182000 = 873600000 \text{ (lei)}$$

Impozitul total constituie $1004640000 + 1435200000 + 873600000 = 3313440000$ lei, sau 3313,44 milioane lei.

Din Figura 8: toți contribuabilii (1300000 de persoane) sunt impozitate cu 12%.

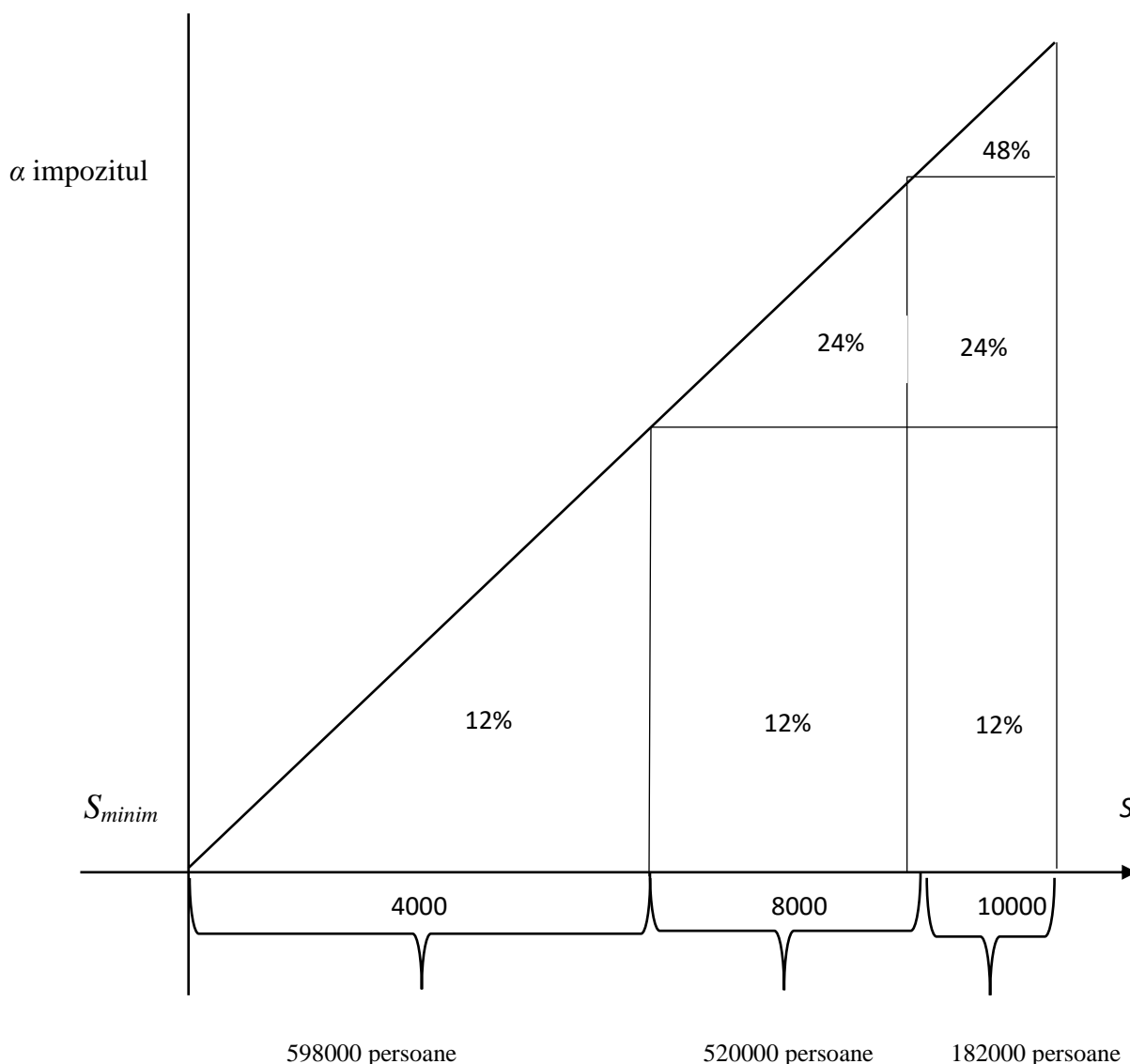
Persoanele cu salariul mai mare de 4001 lei sunt impozitate suplimentar doar după creșterea salariului de la 4000 la 8000 lei – cu 24%.

Persoanele cu salariul mai mare cu 8001 lei sunt impozitate suplimentar doar după creșterea salariului de la 8001 și peste.

$$1) \frac{(4000 \cdot 0,12 + (8000 - 4000) \cdot 0,24) 520000}{8000 \cdot 520000} = 0,18 \text{ (18\%)}$$

$$2) \frac{(4000 \cdot 0,12 + (4000 \cdot 0,24) + 2000 \cdot 0,48) 520000}{10000 \cdot 520000} = 0,24 \text{ (24\%)}$$

Fig.8. Impozitarea progresistă pentru anul 2017.

După achitarea impozitelor venitul net în sectoarele 1,2,3 constituie, respectiv:

$$4000(1-0,12)=3520$$

$$8000(1-0,18)=6560$$

$$10000(1-0,24)=7600$$

} omogenizarea veniturii net

Cuantumul impozitului progresist necesită a fi identificat prin stimularea unor variante de impozitare posibile, iar în continuare urmează a fi supus unor analize sociale, economice, demografice.

Impozitarea progresistă a persoanelor fizice constituie un sistem complex, care, în timp, necesită a fi actualizat. Sistemul este multicriterial, trebuie să fie orientat spre realizarea unei stabilități sustenabile, spre dezvoltarea socioeconomică a Republicii Moldova. Parametrii: numărul divizării axei veniturilor persoanelor fizice; cuantumul limită de impozitare la același nivel pentru fiecare interval din axa veniturilor; cuantumul impozitării în profilul creșterilor veniturilor necesită a fi actualizat (nivelul de salarizare a persoanelor fizice este în creștere; puterea de cumpărare a banilor este, într-o anumită măsură, în descreștere; structura cheltuielilor din bugetul de stat în diferiți ani poate fi diferită).

Actualizarea parametrilor din modelul de impozitare progresistă trebuie să fie în consens cu necesitatea de dezvoltare echilibrată a tuturor ramurilor productive și neproductive din Republica Moldova, a sferei sociale, a infrastructurii publice. Actualizarea sistemului de impozitare progresistă se face similar cu procesele de indexare a puterii de cumpărare a banilor, cu o frecvență, poate mai redusă, la discreția Guvernului RM. Fiecărei variante de actualizare a sistemului de impozitare progresistă trebuie să-i corespundă analiza economică și financiară preventivă, cu ajutorul softului respectiv; pornind de la evoluția sistemului de salarizare, trebuie generate, simulate variante posibile. Guvernării, experții științifico-practici, analizând fiecare variantă, identifică varianta plauzibilă care mai bine corespunde ultimelor situații financiare.

Softul, pus la baza generării variantelor posibile, este elaborat în baza unui sistem de modele economico-matematice, în baza unei noi idei de impozitare progresistă, argumentată științific, economic și financiar. Sistemului de impozitare progresistă trebuia să includă două etape:

- 1) strategică;
- 2) operativă.

Etapa 1) identifică prioritățile în dezvoltarea socioeconomică a Republicii Moldova, identifică scopurile puse la baza etapei operative;

Etapa 2) este orientată spre soluționarea problemelor curente în profil teritorial.

În tratarea sistemică a procesului de impozitare progresistă „factorii exogeni” sunt:

- prezența sau lipsa crizelor financiare în economiile țărilor partenere economic cu Republica Moldova, care are rolul de conexiune inversă;
- formularea problemei de impozitare progresistă în perioadele de lungă durată;
- scopurile strategice, indicatorii economico-financiar;
- identificarea factorilor cu impact pozitiv, negativ asupra proceselor de impozitare;
- analiza scenariilor de impozitare;
- identificarea evoluției parametrilor modelului de impozitare;
- argumentarea eficienței procesului de impozitare progresistă.

O astfel de tratare sistemică este parte componentă a funcționării economiei Republicii Moldova după un PLAN INDICATIV. Printre problemele de bază ce necesită soluționare în cadrul tratării sistemice se înscriu:

- colectarea și păstrarea datelor statistice;
- estimarea prognozelor utilizate;
- argumentarea recomandărilor de notificare a parametrilor de impozitare progresistă.

Republica Moldova, trecând la economia de piață, și-a creat forma sa de guvernare în care alocarea resurselor limitate de care dispune societatea, exportul, importul, distribuția veniturilor se face numai prin intermediul pieței. Concurența imperfectă, depășirea exporturilor de către import, prezența unor procese coruptive, emigrarea masivă a forței de muncă din țară etc. sugerează ideea că economia Republicii Moldova este reglată de HAOS. În principiu, nu există sisteme social-economice nereglate. Dacă regulatorul (planificarea indicativă) este lipsă, locul acestuia îl ocupă haosul. Situații similare pot fi întâlnite și în alte țări fost socialiste sau componente ale URSS. Pentru a preîntâmpina astfel de situații, în literatura științifică economică a apărut, în anul 1990, lucrarea [1] în care autorul încearcă, fără succes, să sugereze ideea „Ce prevede Washingtonul în reformarea politicii”. V.M. Palterovici în lucrarea [2] vine cu un șir de idei (în viziunea noastră, constructive) care suplimentează „Consensul Washington”.

Funcționarea economiei Republicii Moldova poate deveni eficientă dacă la baza deciziilor guvernamentale vor fi puse analize, tratări cu aplicarea potențialului INFORMATICII, dacă procesele economice sunt trecute în limbajul formal al matematicii, dacă cu ajutorul softurilor vor fi simulate diverse variante de tipuri de economii, inclusiv ale proceselor de impozitare. Impozitarea progresistă, uneori criticată de către unii politicieni, „analisti”, poate fi eficientă dacă aceasta se va baza pe teoria utilității. Sistemul „Bugetul Public Național” constituie un important subsistem – regulator – conexiunea inversă în procesele de reglare a fluxurilor financiare în și din buget. Utilitatea totală a bunurilor și serviciilor pe care societatea le consumă poate fi privită ca utilitatea salariilor. Și, pentru a argumenta cuantumul impozitărilor progresiste, sunt necesare calcule enorme. Acestea pot fi efectuate doar prin intermediul softurilor respective, prin aplicarea potențialului INFORMATICII. Calculele pot fi efectuate numai dacă cercetătorii științifico-practici vor avea acces la informații financiare oficiale, veridice. Toate eforturile științifice pentru a eficientiza sistemul de impozitare progresivă necesită a fi sistematizate într-o schema-bloc. Fiecare bloc – cu aportul său în sistemul de identificare a cuantumului

optim de impozitare progresistă. Rezultatele, propunerile necesită a fi supuse unor discuții publice cu reprezentanții Guvernului Republicii Moldova, cu reprezentanții opoziției.

Important este (în discuții) să se pună în evidența nu doar suma de bani „cedată” (încasată) de către contribuabili, dar și nivelul de eficientizare a sistemelor de educație, de ocrotire a sănătății, culturii, reducerea sau excluderea împrumuturilor etc.

Softurile impozitării progresiste pot crea premise pentru identificarea și a unor fraude impozitare.

Potrivit art.15 din Codul fiscal al Republicii Moldova, suma totală a impozitului pe venit se determină

- ✓ pentru persoanele fizice
  - 12% din venitul anual impozabil ce nu depășește suma de 31170 lei;
- ✓ pentru persoanele juridice
  - 12% din venitul impozabil;
- ✓ pentru gospodăriile țărănești – 7% din venitul impozabil;
- ✓ pentru agenții economici al căror venit a fost estimat prin metodele și sursele indirecte de estimare a obligațiilor fiscale în cadrul controalelor fiscale ca urmare a instituirii posturilor fiscale – 15% din depășirea venitului estimat față de venitul brut înregistrat în evidența contabilă de către agentul economic.

Impozitarea progresivă, bazată pe teoria utilității, poate fi eficientizată dacă vor fi folosite tehnologiile informaționale în stabilirea proceselor de impozitare, în administrarea fiscală. Tehnologiile informaționale presupun:

- elaborarea unor softuri fiscale;
- creșterea veridicității datelor, crearea bazei de date despre contribuabili;
- asigurarea securității informaționale;
- protejarea datelor etc.

Referințe:

1. *Сколько налогов поступило в бюджет Молдовы?* Disponibil <https://noi.md/ru/jekonomika/skoliko-nalogov-postupilo-v-byudzhnet-moldovy-401851>
2. WILLAMSON, J. (1990) *What Washington Means by Policy Report*. A lecture in the series "Practitioners of Development" delivered at the World Bank on January 13, 2004. Disponibil <https://www.piie.com/publications/papers/williamson0204.pdf>
3. In: WILLAMSON, J. (ed). *Latin American Adjustment: How much Has Happened?* Ch.2. Abdasted. Disponibil <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/28902/1/262239884.pdf>

Date despre autor:

Svetlana BODRUG, doctorandă, Școala doctorală *Matematică și Știința Informației*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: bodrug_s@mail.ru

Prezentat la 06.07.2020